

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Okul Öncesi Öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitiminde Değerler Eğitimi Hakkında Görüşleri

Mehmet Zekeriya SEVİM, Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Eğitim Vakfı Ortaokulu, Batman, e-posta:

zekeriya_006@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9634-606X>

Zeyneddin GÜLER, Milli Eğitim Bakanlığı, Aydın Konak İlkokulu, Batman, e-posta:

zey_nel75@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0009-0003-6737-2087>

Salih İNANÇLI, Milli Eğitim Bakanlığı, Sabri Ülker İlkokulu, Batman, e-posta:

salihinancli@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4144-9985>

Hamdin ASLAN, Milli Eğitim Bakanlığı, Atatürk Anadolu Lisesi, Batman, e-posta:

haydarismail72@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8920-686X>

Öz

Bu araştırma, okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde değerler eğitimi ile ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Batman ili merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Görüşmeler sırasında elde edilen verilerin analizi içerik analizi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonunda öğretmenlerin okul öncesi eğitimde verilmesi gereken değerler olarak saygı, hoşgörü, empati, sevgi, dürüstlük, dayanışma, yardımlaşma ve vatanseverlik gibi değerlere vurgu yaptığı belirlenmiştir. Öte yandan öğretmenlerin çoğunun değer eğitiminde hikâye anlatımı, drama, oyun ve müzik gibi etkinlikleri tercih ettikleri ve okulda öğretilen değerlerin ailede desteklenmemesi, somut-işlemler döneminde olmaları nedeniyle soyut düşünmemeleri, materyal eksikliği ve dil bariyeri nedeniyle zorlandıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değer, Değerler Eğitimi, Okul Öncesi Eğitim.

Makale Gönderme Tarihi: 25.03.2023

Makale Kabul Tarihi: 04.06.2023

Önerilen Atf:

Sevim, M. Z., Güler, Z., İnançlı, S. ve Aslan, H. (2023). Okul Öncesi Öğretmenlerin Okul Öncesi Eğitiminde Değerler Eğitimi Hakkında Görüşleri, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(6): 737-749.

Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences

2023, 6(6): 737-749. DOI:10.26677/TR1010.2023.1230

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

RESEARCH PAPER

Preschool Teachers' Opinions on Values Education in Preschool Education

Mehmet Zekeriya SEVİM, Ministry of Education, National Education Foundation Secondary School, Batman, e-mail: zekeriya_006@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9634-606X>

Zeyneddin GÜLER, Ministry of Education, Aydın Konak Primary School, Batman, e-mail: zey_nel75@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0009-0003-6737-2087>

Salih İNANÇLI, Ministry of Education, Sabri Ülker Primary School, Batman, e-mail: salihinancli@hotmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4144-9985>

Hamdin ASLAN, Ministry of Education, Atatürk Anatolian High School, Batman, e-mail: haydarismail72@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8920-686X>

Abstract

This research aims to determine the views of preschool teachers about values education in preschool education. The research team of the study consists of 20 preschool teachers working in the preschool educational institutions of the Ministry of National Education in the central district of Batman province in the 2022-2023 academic year and voluntarily agreed to participate in the study. The data in the study were collected using an interview form prepared by the researchers. The analysis of the data obtained during the interviews was carried out using the methodology of content analysis. At the end of the study, it was determined that teachers emphasized values such as respect, tolerance, empathy, love, honesty, solidarity, cooperation and patriotism as values that should be given in preschool education. On the other hand, it has been determined that most of the teachers prefer activities such as storytelling, drama, games and music in values education and that the values taught at school are not supported in the family, they cannot think abstractly because they are in the concrete-operational period, they have difficulties due to lack of material and language barrier.

Keywords: Value, Value Education, Preschool Education.

Received: 25.03.2023

Accepted: 04.06.2023

Suggested Citation:

Sevim, M. Z., Güler, Z., İnançlı, S. and Aslan, H. (2023). Preschool Teachers' Opinions on Values Education in Preschool Education, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(6): 737-749.

GİRİŞ

Eğitim, gerçekleştirilmek istenen güzel ve olumlu davranışların bütününe başarılı bir şekilde aktarmak ve ilişkiler kurmak için çocukları sistematik olarak belirlenmiş hedeflere erişme süreci olarak tanımlanmaktadır (Uzun ve Köse, 2017). İnsan hayatında ana sınıfından başlayıp yükseköğretime kadarki eğitim süreci önemli bir yeri teşkil etmektedir (Alkayış, 2022). Çocuklar bu süreçte bilgi, beceri, davranış ve değerler kazanmaktadırlar. Edinilen bu bilgi, beceri, davranış ve değerler toplumun çeşitlenmesi, değişmesi ve sosyolojik gelişimi için sistematik olarak aktarılır. (Ergün, 1994). Toplum yaşayan ve değişen bir sistemdir. Toplumu birleştiren, sürdüren ve ayakta tutan kültür, gelenek ve değerlerdir. Sürdürülebilir bir toplum, kültür, gelenek ve değerlerini gelecek kuşaklara aktarmakla ayakta kalabilir (Sapsağlam ve Ömeroğlu, 2016). Değer kavramı, insan davranışlarını yönlendiren, güdüleyen ve karar verme sürecinde etkili olan duygu ve düşünce sistemine iletilmesi gereken mesajdır (Cihan, 2014). Duygular dışsal etkileşim sonucunda davranışlarımızla belirlenmektedir (Gültekin ve Çelebi 2021). Duygularımız bedenimizi doğrudan ilgilendiren zihinsel süreçlerle ilgilidir (Gültekin, 2022a). Değerler eğitimi sadece davranışların kontrol edilmesini sağlayan mekanizma değildir; bunun yanında iyiyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlış net bir şekilde görmemizi sağlayan, farkındalığı artıran bir sistemdir (Aydın vd., 2012). Değerlerin eğitimi aile ile başlayan ve daha sonra sosyal çevre ile devam eden bir süreçtir. Evrensel değerlerin yanı sıra bir toplumun kendine özgü değerlerinin öğrenilmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için değerleri içeren deneyimler yaşanmalıdır. Bu deneyimin başlangıç noktası okul öncesi dönemdir (Uzun ve Köse, 2017).

Okul öncesi dönem insan gelişiminin temelidir; çünkü bir insanın hayatının ilk yılları çok önemlidir. Öğrenme kapasitesinin en üst düzeyde olduğu bu dönem, bilişsel, fiziksel, sosyo-duygusal gibi gelişim alanlarındaki gelişimin en hızlı yaşandığı dönemdir (Oktay, 2007). Okul öncesi yıllar ayrıca sorumluluk, saygı ve dürüstlük gibi insani değerlerin gelişmesi açısından kritik bir dönemdir ve bu dönem çocukların öğrendiklerini uzun vadede davranışlara aktarması nedeniyle insani gelişim için önemlidir (Balat Uyanık ve Dağal, 2009). Bunun için okul öncesi dönemde çocuklar birçok değeri öğrenme ve geliştirme açısından ciddi bir potansiyele sahiptirler. Bu bilgilerden hareketle değerlerin sosyal ve bilişsel gelişimden bağımsız olmayan önemli bir gelişim alanı olduğunu söylemek mümkündür (Balat, 2007). Bu alan gün geçtikçe ön plana çıkmakta ve eğitim sürecine dahil edilmektedir. Eğitim hayatında yer alması değerlerin öğretiminde öğretmenlerin kritik bir role sahip olduklarına işaret etmektedir (Temur ve Yuvacı, 2014). Öğretmenler, ailenin yanında çocuğa yaşamın ilk yıllarında destek olan kişilerdir (Balcı ve Yelken, 2013). Bunun için eğitim sürecinin ilk aşamasında bulunan okul öncesi öğretmenlerinin değerle eğitimi konusunda donanımlı ve iyi eğitilmiş olmaları gereklidir (Çağlar, 2005). Bu bağlamda değerler eğitimine ilişkin bilgi, beceri, davranış ve tutumların çocuğa aktarılmasında okul öncesi eğitimin ve bu alanın öğretmenlerinin önemi göz ardı edilmemelidir (Uzun ve Köse, 2017).

Araştırmanın sonunda ortaya konulacak bulguların okul öncesi öğretmenlerine yol göstermesi ve sonraki araştırmacılara değerler eğitimi alanında yeni araştırmalar yapmak konusunda teşvik edici olması açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Değer Kavramı

Birçok işlevi olan değerlerimiz hayatımızı anlamlandırmada ve duygularımıza yön vermede oldukça önemlidir (Okumuş, 2010). İnsanlık tarihi boyunca bilim adamları ve araştırmacılar değer kavramına ilişkin çok sayıda ve farklı tanımlamalar yapmışlardır. Değer; insanın isteyen,

gereksinim duyan, amaç koyan bir yapı olarak obje ile arasındaki ilişkidir (Alkayış, 2020). Rokeach ve Regan'a (1980) göre değerler, belirli bir davranış veya durumun bir birey veya toplum için kabul edilebilir olup olmadığını gösteren kalıcı inançlardır. Schwartz ve arkadaşlarına (2010) göre değer kavramı, insanların edinmeye çalıştıkları ve sahip olmak için çaba sarf ettikleri, seçimlerimizi veya davranış ve seçimlerin değerlendirilmesini şekillendiren inançlardır. Bazı eğitimciler değerleri, bir topluluk tarafından kabul edilen bir dizi fikir, norm ve amaç ya da bireyin topluluğa katılmak için geliştirdiği davranış kalıpları olarak tanımlamıştır (Cooper, 2014; Ryan vd., 1999; Titus, 1994).

Türkkahraman (2013) değeri, bir toplumun hayali, gerçekleşmesi arzu edilen ve toplumun çoğunluğu tarafından kabul edilen temel bir ilke olarak tanımlamıştır. Gunnestad ve arkadaşları (2015), değerleri insan davranışına ilişkin temel fikirler olarak görmektedir. Değerleri, çocukların iyi ile kötü ya da doğru ile yanlış arasında ayırım yaparken karar vermeleri ve öncelikler belirlemeleri için bir araç olarak görmektedirler. Taylor ve Woolley (2013) değerleri farklı bir şekilde vurgulamıştır. Araştırmacıların odak noktaları, değer verdiklerimiz bazen yaptıklarımıza yansır, ancak yapmadıklarımızdan da belli olabilir (Taylor ve Woolley, 2013) şeklindedir. Ayrıca Cüceloğlu ve Erdoğan (2013) değerlerin birbirleriyle bir inanç sistemi oluşturarak davranışlarımızı, kararlarımızı, fikirlerimizi ve duygularımızı şekillendirdiğini ve bize nasıl yaşadığımızı, neyin anlamlı neyin anlamsız olduğunu anlattığını belirtmişlerdir. Bu tanımlamalardan hareketle en genel anlamıyla değerler, neyin iyi neyin kötü olduğuna dair yargılarımızdır. Kişinin kendi istek ve arzularından ziyade, bireyin toplum ve sosyal çevre ile etkileşimini sağlayan belirli normlar ve sistematik fikirlerdir (Veugelers ve Vedder, 2003).

Değerler, öğretilbilir ve öğrenilebilir olgular olarak kabul edilmektedir. Ancak 21. yüzyılda değerlerin bir sonraki nesle aktarımı geçmiş yıllara göre daha zorlu bir süreç olmuştur. Toplum tarafından benimsenen ve desteklenen pek çok değer yaşayarak aktarılmıştır ve günümüzde bu deneyim yeterli gelmemektedir. Okul ve aile daha fazla mücadele etmeli ve sorumluluk almalıdır çünkü çocuklar çok çeşitli uyaranlara maruz kalmakta ve birçok faktörden etkilenerek değerler sistemlerini oluşturmaktadırlar. Çocukların değer gelişimini tesadüflere ve kontrolsüz mekanizmalara bırakmamak toplumsal bir görevdir (Gömleksiz, 2007).

Değerler Eğitimi

Bir toplumun eğitim sistemi ve bu sistem içinde yer alan kurum ve kuruluşlar, o toplumun değerlerini ortaya koyan önemli birimlerdir. Okul, sosyal bir organizasyon olarak eğitim programları ile toplumsal, evrensel, kültürel ve sosyal değerlerin çocuklara aktarımını sağlamaktadır. Okul sadece akademik başarı sağlamamalı, bunun yanında çocukların içinde bulunduğu topluma ait kültürel değerleri öğrenmelerine katkı sağlamaktadır (Sapsağlam, 2016). Bir toplumda nitelikli ve ahlaklı bireyler yetiştirmek okullarda verilen değerler eğitimi ile mümkündür (Halstead ve Pike, 2006). Günümüzde çoğu ülkede değerler eğitimi programlarının farklı temelleri ve uygulamaları bulunmaktadır.

Değerler eğitimi literatürde ahlak eğitimi ve karakter eğitimi gibi kavramlarla birlikte kullanılmaktadır (Lovat ve Toomey, 2009). Ryan ve Bohlin' (1999) göre değerler eğitimi öğrencilerin görev ve sorumluluklarını yerine getirme ve akılcı tercihler yapmalarına imkan sağlayan bilgi ve becerilerin geliştirilmesidir. Berkowitz ve Bier (2005) değerler eğitimi, okulların gençlere iyi bir insan olmayı modelleyerek ve öğreterek hepimizin beslediği evrensel değerleri teşvik etme amacına hizmet ettiği ulusal bir hareket olarak tanımlamaktadırlar. Aspin ve Chapman (2007), değerler eğitiminin, kişinin akılcı ahlaki kararlar verme becerisinin gelişimiyle ilgili ahlaki yönüne vurgu yapmıştır. Bunun yanında değerler eğitiminin yaşam boyu sürdürülmesi gereken bir süreç olduğunu savunmuşlardır. Lovat ve Toomey'e (2009) göre

değerler eğitimi öğrencilerin sadece değerler hakkında bilgi sahibi olmalarını ve anlamalarını değil, bunun yanında bir birey olarak bu değerleri uygulama eğilimine ve becerisine sahip olmalarını sağlayabilmek için eğitim kurumlarında yürütülen açık ve örtük etkinliklerdir. Değerler eğitimi iki amaca odaklanmaktadır. İlki, insanların, özellikle de gençlerin etik, mutlu ve tatmin edici bir yaşam sürmeleri gerektiğini vurgular. Diğeri ise toplumsal bir fayda sağlamayı amaçlar (Akbaş, 2009; Kirschenbaum, 2000). Dolayısıyla değerlerin hem bireyin kendi iç dinamikleriyle yani benliği ve kişiliğiyle ilgili olduğu hem de en üst düzeyde tüm toplumun yararını ilgilendirdiği söylenebilir.

Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi

Çocukluk döneminde edinilen değer öğreniminin, kişinin kişiliği, alışkanlıkları, inançları ve sonraki yaşamında değer gelişimi üzerinde büyük etkisi vardır; yani kişilik özellikleri daha çok gelişim için kritik ve önemli bir dönem olan okul öncesi yıllarında şekillenmektedir (Oktay, 2010). Okul öncesi yıllar çocukların tutum, davranış, duygu ve düşünce modellerinin temellerinin atıldığı yıllardır. Bu yıllarda edinilen tutum ve davranış modelleri, çocuğun gelecekteki yaşamının temelini oluşturur. Bunun için küçük yaşlardan itibaren çocuklara değerler eğitimi verilmesi kritiktir (Güzelyurt, 2020).

Okul öncesi dönemde edinilen davranış modellerinin büyük bölümünün bireyin yetişkinlik dönemindeki kişilik yapısını, tutumlarını, alışkanlıklarını, inançlarını ve değerlerini şekillendirdiği görülmektedir (Oktay, 2010). Erken çocukluk dönemi, çocuğun kendini gerçekleştirme başladığı, diğer insanlarla ilk karşılaşmalarının ve toplumsal kuralların olduğu bir sosyalleşme dönemidir (Oktay, 2010). Özetle okul öncesi dönemler çocuğun ileriki yaşantısını etkileyen önemli bir dönemdir. Erken çocukluk yıllarının bireylerin ileriki yaşamlarını etkilediği açıkça görülmekte ve bu dönemin kişilik gelişiminin temel bir parçası olduğu inkâr edilemez (Kandır, 2001). Balat (2007) küçük çocuklarda değer inançlarının oluştuğunu, bilişsel, sosyal-duygusal ve fiziksel gelişimin erken çocukluk döneminde gerçekleştiğini belirtmektedir. Üst bilişsel süreçler olarak anlaşılan anlama, yorumlama ve kavrama düzeylerinin (Gültekin, 2021; Gültekin 2022b) bu anlamda değerlerle belirlediği anlaşılmaktadır. Aral ve Gürsoy (2001) erken çocukluk eğitiminin ve değerler eğitiminin gerekliliklerini vurgulamaktadır. Bu nedenle sağlıklı bir toplum için çocukların sorumluluklarının bilincinde, vicdanlı ve nitelikli bireyler olarak yetiştirilmesi önemlidir. Ayrıca Aral ve Gürsoy (2001) bedenlen ve ruhen sağlıklı, insanlığa fayda sağlayan değerleri bilen çocuklar yetiştirmenin uygun eğitim koşullarının sağlanmasıyla yakından ilişkili olduğunu iddia etmektedirler. Bütün bunlar, erken çocukluk eğitimi ile değerler eğitimi arasındaki güçlü bağlantı hakkında ipuçları vermektedir.

Okul öncesi dönemde çocuk yakından izlenmeli ve karakterinin oluşmasını sağlayacak toplumsal değerler öğretilmelidir çünkü bu toplumsal bir sorumluluk hatta zorunluluktur (Walker vd., 2012). Bu eğitim göz ardı edilirse veya bilinçsizce ve plansız bir şekilde verilirse çocuğun tüm hayatını kolaylaştırmak yerine zorlaştırır. Eğitimin amacı hayatı zorlaştırmak değil, kolaylaştırmak olmalıdır. Çocuğu yetişkin yaşamına hazırlarken kendisiyle ve çevresiyle uyumlu, kendini gerçekleştiren, kişiliğini oluşturan bir birey haline gelmeli, gösterge niteliğindeki tutum ve toplumsal değerleri kazanmalıdır (Oktay, 1999).

Okul öncesi eğitim kurumlarında değerler eğitiminde program kadar önemli olan bir diğer unsur ise öğretmenlerdir (Yazar ve Erkuş, 2013). Okullarda programın uygulanmasında ve öğrencilerin gelişmesinde en etkili kişi öğretmen olduğu için (Şen, 2011), tutum, davranış ve değerlerin öğretiminde de öğretmenler en büyük role sahiptir. Okul öncesi öğretmeni, çocuğun aileden ilk ayrılışından sonra ilk iletişim kurduğu kişidir. Çocuk okula başladığında aile bireyleri yerine öğretmenini model alır ve kendini onunla özdeşleştirmeye çalışır (Yavuzer, 2012). Öğretmenler

değerler eğitiminde merkezi bir konuma sahip olduklarından, çocuklar değer seçimlerinden etkilenir ve öğretmenleri ile birlikte değerleri sever (Halstead ve Taylor, 2000). Öğretmenlerin değer yargıları ve davranışları ile kullandıkları yöntem ve teknikler, öğrencilerin öğrenme stillerini, davranışlarını ve değer anlayışlarını etkileyebilir (Weist, 1998). Öğretmenlerin değerleri doğru bir şekilde yansıtabilmesi, olumlu deneyimlerin sergilendiği eğitim ortamları oluşturabilmesi, çeşitli yöntemler kullanarak sınıf içinde ve dışında farklı etkinlikler gerçekleştirebilmesi gerekmektedir (Uzun ve Köse, 2017).

Sonuç olarak değerlerin eğitimi aile ile başlayan ve daha sonra sosyal çevre ile devam eden bir süreçtir. Bu deneyimin başlangıç noktası erken çocukluktur. Çocuğun doğumundan başlayarak ilkokula kadar olan tüm deneyimleri içeren okul öncesi eğitim, ahlaki ve kültürel değerleri, duygusal gelişimi, algılanan kapasiteyi ve problem çözme yeteneğini geliştiren, yaratıcılık ve kazanımlarda önemli rol oynayan planlı ve programlı bir süreçtir. Bu dönemde çocuk yakından izlenmeli ve karakterinin oluşmasını sağlayacak toplumsal değerler öğretilmelidir. Bu eğitim göz ardı edilirse veya bilinçsizce ve plansız bir şekilde verilirse çocuğun tüm hayatını kolaylaştırmak yerine zorlaştırır.

YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenolojik model çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, insanların fikirlerini ve deneyimlerini derinlemesine keşfetmemizi sağlayan bir yöntemdir (Ünlü ve Kaşkaya, 2018). Fenomenoloji tasarımı ise hakkında bilgi sahibi olduğumuz ancak derinlemesine bilgi sahibi olmadığımız olgular hakkında ayrıntılı bilgi elde etmek için kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada okul öncesi eğitiminde değerler eğitimine ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amaçlandığından nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik model tercih edilmiştir. Çalışmada okul öncesi kurumlarda görev yapan öğretmenlerin okul öncesi eğitimde değerler eğitimine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu temel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıda yer alan sorular yanıtlanacaktır:

- Okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması gereken değerler nelerdir?
- Okul öncesi dönem çocuklarına değerler eğitimi kazandırmada hangi etkinlikler düzenlenmektedir?
- Okul öncesi öğretmenleri değerler eğitimi etkinlikleri sürecinde hangi sorunlarla karşılaşmaktadır?

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Batman ili merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Demografik Değişken	Kategori	f
Cinsiyet	Erkek	2
	Kadın	18
Yaş	20-30	11
	31-40	7
	41-50	2
Eğitim	Lisans	18
	Yüksek Lisans	2
Statü	Kadrolu	20
	Sözleşmeli	-

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcı grubun 18’i kadın ikisi erkektir. Ayrıca 11 katılımcı 20-30, yedi katılımcı 31-40 ve iki katılımcı ise 41-50 yaş aralığındadır. Katılımcıların 18’i lisans düzeyinde ikisi ise yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüştür. Bunun yanında 20 katılımcı da kadrolu statüde görev yapmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve katılımcılarla yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Çalışmada veri toplamak için öncelikle araştırma konusu ile ilgili literatür derinlemesine taranmıştır. Daha sonra sorulan sorular bir alan uzmanının görüşüne sunulmuş ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Veri toplama süreci öncesinde 5 okul öncesi öğretmeni ile pilot çalışma yapılmıştır. Uygulama sonrasında soruların anlaşılır olduğu belirlenmiş ve herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Görüşme formunun son hali gerekli izinler alındıktan sonra görüşme tekniği ile okul öncesi öğretmenlerine uygulanmıştır. Görüşmeler, katılımcıların müsait olduğu ve randevu aldığı bir saatte gerçekleştirilmiştir. Görüşme yazıya dökülmüş ve ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşme tekniğinde bireylerin araştırılan konu ile ilgili deneyimlerini ve bu deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde görüşme formları aracılığıyla toplanan veriler analiz edilerek elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Kazandırılması Gereken Değerler

Araştırmanın ilk alt probleminde okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması gereken değerler hakkında görüşleri incelenmektedir. Katılımcıların bununla ilişkili görüşleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kodlar Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Kazandırılması Gereken Değerler

Tema	Kod	f
Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Kazandırılması Gereken Değerler	Saygı	20
	Hoşgörü	18
	Sevgi	17
	Yardımselik	15
	Vatanseverlik	14
	Adalet	10
	Empati	8
	Dayanışma	7
	Dürüstlük	6
	Sabır	2

Okul öncesi öğretmenlerin okul öncesi dönem çocuklarına kazandırılması gereken değerler hakkında görüşlerine bakıldığında öğretmenlerin en çok vurguladıkları değer Saygı (f=20)’dır. Bunun yanında öğretmenler okul öncesi dönem çocuklarına hoşgörü (f=18), sevgi (f=17), yardımselik (f=15), vatanseverlik (f=14), adalet (f=10), empati (f=8), dayanışma (f=7), dürüstlük (f=6), sabır (f=2) gibi değerlerin kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Konuya ilişkin öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda yer almaktadır:

Ö3: “Okul öncesi dönemde eğitim gören çocuklara öncelikli olarak saygının öğretilmesi gerekiyor. Bunun yanında tabii ki sevgi, hoşgörü, vatanseverlik, yardımseverlik, dayanışma ve dürüstlük gibi değerler toplumda eksikliğini yaşadığımız ve öğrencilere verilmesi gereken diğer değerlerdir.”

Ö8: “Aslında bu sorunun cevabı çok basit. Biz toplum olarak neyin eksikliğini yaşıyoruz diye sorarsak öncelikle sevgi eksikliği yaşıyoruz. Birbirimizi sevmiyor birbirimize hoşgörü göstermiyor ve empati kurmuyoruz. Bunun için henüz eğitimin ilk aşamasında olan çocuklara sevgi, hoşgörü, saygı, yardımseverlik, empati, dürüstlük, dayanışma gibi değerler muhakkak verilmelidir.”

Ö15: “Bir çocuğa sevgi ve saygı ı temelinde bir eğitim verildiğinde diğer değerler zaten daha hızlı bir şekilde öğretilmektedir. Bunun yanında çocuklara vatanseverlik, yardımseverlik, paylaşma dayanışma ve sabır gibi değerler de verilmelidir.”

Ö19: “Çocuklara toplumda başkalarının da yaşadıklarını ve onların da haklarının olduğunu öğretmeliyiz. Bu sayede hem empati yeteneklerin hem adalet duygularının hem de vatanseverlik duygularının daha da gelişeceğini düşünüyorum.”

Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Değerler Kazandırmada Uygulanan Etkinlikler

Araştırmanın ikinci alt probleminde okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönem çocuklarına değerler eğitiminde hangi etkinliklere başvurdukları incelenmektedir. Katılımcıların bununla ilişkili görüşleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kodlar Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Değerler Eğitiminde Uygulanan Etkinlikler

Tema	Kod	f
Değerler Eğitiminde Uygulanan Etkinlikler	Hikâye	18
	Oyun	16
	Drama	10
	Müzik	5

Öğretmenlerin değerler kazandırmada uyguladıkları etkinlikler incelendiğinde öğretmenlerin çoğu çocukların programdaki değerleri içselleştirmelerini sağlamak için daha çok hikâye (f=18) oyun (f=16), drama (f=10) ve müzik (f=5) etkinlikleri yaptıklarını belirtmişlerdir. Aşağıda bazı eğitimcilerin bu duruma ilişkin önde gelen görüşleri yer almaktadır:

Ö5: “Çocukları aktif şekilde dahil edebileceğim etkinlikler planlıyorum ki bunlar daha çok hikaye, oyun, müzik ve drama gibi kalıcı ve zevkli etkinlikler oluyor.”

Ö9: “Ağırlıklı olarak hikayeyi kullanıyorum diyebilirim. Çocuklara bir hikaye okuyorum, daha sonra bu hikayenin içerisinde sorular soruyorum. Bazen de bu hikayeden hareketle drama planlıyorum.”

Ö13: “Oyunlaştırarak anlatmaya çalışıyorum. Oyunun içerisinde müzik oluyor müziğin sözlerinde çocuklara vermek istediğim mesajı kullanıyorum.”

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Etkinlikleri Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar

Araştırmanın üçüncü ve son alt probleminde okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi etkinlikleri sürecinde karşılaştıkları sorunlar hakkında görüşleri incelenmektedir. Katılımcıların bununla ilişkili görüşleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kodlar Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Değerler Eğitimi Etkinlikleri Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Tema	Kod	f
Değerler Eğitimi Etkinlikleri Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar	Materyal eksikliği	16
	Dil bariyeri	12
	Aile desteğinin olmaması	10
	Değerlerin soyut kalması	6

Değerler eğitimi etkinlikleri sürecinde karşılaşılan sorunlar hakkında öğretmen görüşleri incelendiğinde öğretmenler materyal eksikliği (f=16), dil bariyeri (f=12), aile desteğinin olmaması (f=10) ve değerlerin soyut kalması (f=6) nedeniyle değerler eğitiminde zorlanmaktadır. Konuya ilişkin öğretmen görüşlerinden kesitler aşağıda sunulmaktadır:

Ö2: *“Sonuçta değer dediğimiz şeyler soyut kavramlar olduğu için bu kavramların öğrencilerin zihninde somutlaşması ve bizim bunları açıklamamız zor oluyor.”*

Ö8: *“Değerler eğitimi konusunda çeşitli alternatif etkinlikler düzenlemeyi planlıyoruz ancak okulun fiziksel ve eğitimsel materyal eksikliği bu konuda bizi sınırlandırıyor.”*

Ö11: *“Okulumuzun bulunduğu bölge özellikle Suriyeli öğrencilerin olduğu bir bölge. Türkçe bilmedikleri öğrencilerle anlaşmakta zorluk yaşıyoruz.”*

Ö16: *“Biz okulda çocuklara değerlerinin önemi konusunda birçok aktarımda bulunuyoruz ancak bu aktarımlar okulla sınırlı kalıyor. Aileler bu konuda gerekli desteği vermiyor.”*

SONUÇ TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi eğitimde değerler eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın ilk alt problemi kapsamında okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi çocuklara öğretilmesi gereken değerlere ilişkin görüşleri incelenmiştir. Elde edilen bulgularda çocukların okul öncesi eğitimde öncelikli olarak kazanması gereken değerlerle ilgili olan saygı, hoşgörü, empati, sevgi, dürüstlük, dayanışma, yardımlaşma ve vatanseverlik gibi değerlere çoğu öğretmenin vurgu yaptığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin bu değerlerin diğer değerlerin temelini oluşturacağına ve diğer değerlerin kazanılmasını kolaylaştıracağına inandıkları ortaya çıkmıştır. Bu sonuç mevcut literatür bulgularıyla da tutarlıdır. Güzelyurt'un (2020) çalışmasında okul öncesi öğretmenlerinin öğretilmesi amaçlanan değerlere ve değerlerin önem sırasına ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin en çok saygı ve sevgi değerini ön planda tuttıkları görülmüştür. Kozikoğlu (2018) tarafından yapılan çalışmada da bu çalışmaya paralel olarak okul öncesi öğretmenlerinin saygı, sevgi, dürüstlük, yardımlaşma/dayanışma, paylaşma, sorumluluk, hoşgörü ve saflık değerlerinin çocuklara aktarılması gerektiğine inandıkları tespit edilmiştir. Erkuş (2012) araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin öncelikle sevgi ve saygı değerlerini öğrettiğini; ancak hoşgörü, yardımlaşma, paylaşma, nezaket gibi değerlerin de öğretilmesi gerektiğini tespit etmiştir. Türk (2009) ise yaptığı araştırmada öğretmenlerin saygı değerine daha fazla önem verdiğini belirlemiştir. Uzun

ve Köse (2017) tarafından 20 okul öncesi eğitimcisi üzerinde yapılan bir çalışmada eğitimcilerin okul öncesi eğitimde en çok sevgi, saygı, dürüstlük, sorumluluk, vatanseverlik, işbirliği, hoşgörü ve paylaşım gibi değerlere yer verdikleri tespit edilmiştir. Ogelman ve Sarıkaya (2015) tarafından 46 okul öncesi öğretmeni ile yapılan başka bir araştırma, okul öncesi çocuklara kazandırılması gereken değerlerin saygı, sorumluluk, sevgi, hoşgörü, paylaşma, dürüstlük, işbirliği ve yardımlaşma olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde değerler eğitimi kapsamında saygı, sevgi, hoşgörü ve yardımseverlik gibi değerlerin ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın ikinci alt problemi kapsamında okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönem çocuklarına değerler eğitiminde hangi etkinliklere başvurdukları incelenmiştir. Elde edilen bulgularda öğretmenlerin çoğunun değer eğitiminde hikâye anlatımı, drama, oyun ve müzik gibi etkinlikleri yaparak yaşayarak öğrenme, eğlendirme ve eğlendirme, öğrenmenin sürekliliğini sağlama gibi olumlu yönlerinden dolayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Korkmaz (2019) tarafından yürütülen çalışma da bu araştırma sonuçlarıyla paralel şekilde öğretmenlerin okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin geliştirilmesinde ağırlıklı olarak hikâye, drama ve oyun yöntemlerini kullandıklarını göstermektedir. Pekdoğan ve Korkmaz'ın (2017) çalışmasından elde edilen bulgular, çalışmanın bu bulgusunu desteklemektedir. Araştırma sonuçları; Öğretmenlerin değerler eğitimi etkinliklerinde kullandıkları yöntem ve teknikler arasında öğretim materyali olarak oyuncakların yanı sıra ağırlıklı olarak oyun ve beyin fırtınasını tercih ettiklerini göstermektedir. Kozikoğlu (2018) tarafından yapılan bir araştırma, çoğu öğretmenin programda çocuklara değerleri kazandırmaya yönelik daha çok drama, oyun ve hikâye etkinlikleri yürüttüğü sonucuna varmıştır. Akto ve Akto (2017) tarafından okul öncesi öğretmenleri ile yapılan bir çalışmada eğitimcilerin değerlerin öğretiminde eğitici oyunlar, öyküler, soru-cevap, drama ve tartışma gibi yöntem ve teknikleri kullandıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Sapsağlam ve Ömeroğlu (2016) tarafından yapılan bir çalışmada okul öncesi eğitimcilerin ağırlıklı olarak drama, oyun, Türkçe etkinlikleri, müzik ve sanatsal etkinliklerde değerlerin öğretimine yer verdiği saptanmıştır. Okul öncesi eğitimcileri tarafından değerler eğitiminde çeşitli yöntem ve tekniklerin kullanılması olumlu bir sonuç olarak kabul edilebilir.

Çalışmanın üçüncü ve son alt probleminde okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi etkinlikleri sürecinde karşılaştıkları sorunlar hakkında görüşleri incelenmiştir. Elde edilen bulgularda ailelerin bilinçsiz, duyarsız olması ya da okulda öğretilen değerlerin ailede desteklenmemesi nedeniyle çoğu öğretmenin değerler eğitimi konusunda zorlandıkları belirlenmiştir. Öğretmenlere göre çocukların somut-işlemler döneminde olmaları nedeniyle soyut düşünememeleri gibi özelliklerden dolayı öğretmenlerin değerler eğitiminde zorluklar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenler değerler eğitimi ile ilgili materyal eksikliği ve dil bariyeri nedeniyle zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç literatürdeki benzer araştırma sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Güzelyurt'un (2020) çalışmasında değerler eğitiminin verilmesindeki güçlükler, değerlerin uygulamada desteklenmemesi, sınıf yönetiminin sağlanamaması, etkinliklerin sınırlı olması, aile desteğinin olmaması ve çocukların az Türkçe bilmesi olarak tanımlanmıştır. Yuvacı ve arkadaşları (2013) okul öncesi dönemde değerler eğitiminin ailede desteklenmesi gerektiğini ve değerlerin günlük yaşama dahil edilmesinin değerlerin içselleştirilmesinde etkili olacağını belirtmişlerdir. Kozikoğlu (2018) tarafından yapılan bir araştırma, çoğu öğretmenin aile desteğinin olmaması, çocuğun bilişsel/gelişimsel özellikleri ve okulun fiziksel engelleri nedeniyle değerleri aşılama sorun yaşadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca bazı öğretmenlerin değerler eğitimi materyalleri/etkinlikleri geliştirmekte ve çocukların değerleri somutlaştırarak öğrenmelerini sağlamakta zorlandıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına ve literatürdeki benzer bulgulara dayanarak, okul öncesi eğitimcileri,

temel olarak aile desteğinin olmaması, çocuğun bilişsel/gelişimsel özellikleri ve fiziksel engelleri nedeniyle değerleri aşılama zorluk yaşamaktadır.

Bu bilgilere paralel olarak; okul öncesi öğretmenlerine değerler eğitimi konusunda verilen hizmet içi eğitimlerin sayısı artırılması önerilmektedir. Ailelere ve öğretmenlere yönelik eğitimler, konferanslar, seminerler vb. Okulöncesi dönemde değerler eğitimi farkındalığının etkinliklerle kazandırılması önerilebilir. Ayrıca değerlerin kalıcı olması ve günlük yaşamla iç içe olması için değerler eğitimi programında ailelerin aktif rol alması sağlanabilir. Değerler eğitiminde aile katılımı gibi öğretmen ve veli işbirliğini artırıcı önlemler alınabilir. Aileleri bilinçlendirmek için eğitimler düzenlenebilir. Değerlerin soyut kavramlar olduğu ve bu yaş grubunda kazanılmasının zor olduğu düşünüldüğünde, programlarda hem okul içi hem de okul dışı etkinliklerde somut yaşantılara yer verilebilir. Okul öncesi eğitim programında çocukların değerler eğitimine yönelik gelişim ve bilişsel özelliklerine uygun somut ve eğlenceli etkinlikler artırılabilir. Okul öncesi eğitim programı etkinlik kitabı değerler eğitimine yönelik kapsamlı etkinlik önerileri içerebilir. Ek olarak bu çalışma Batman il merkezinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme ve formu ile sınırlıdır. Farklı sosyo-ekonomik ortamlardaki okullarda, farklı eğitim kademelerinde, okul yönetimi ve veliler gibi farklı paydaşların katılımı ile gözlem, günlük vb. yöntemlerle benzer çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2009). Activities carried out by branch teachers working in primary schools while teaching values: A comparison of the years 2004 and 2007. *Kastamonu Education Journal*, 17(2), 403-414.
- Akto, A., ve Akto, S. (2017). Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler (Nitel bir araştırma). *E-şarkiyat İlmî Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1074-1095.
- Alkayış, A. (2020). *Çağdaş Sorunlar Karşısında İnsan ve Eğitim*. Astana Yayınları.
- Alkayış, A. (2022). *Eğitim felsefesi ve kariyer planlaması*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Aspin, D. N., and Chapman J. D. (2007). *Values education and lifelong learning principles, policies, programmes*. USA: Springer.
- Aydın, M. Z., ve Gürler, Ş. A. (2012). *Okulda değerler eğitimi: Yöntemler, etkinlikler, kaynaklar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Balat Uyanık, G., ve Dağal, B. A. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök yayıncılık.
- Balat, G.U. (2007). Değerler Eğitimi ve Değerler Eğitimi Programları. In Oktay, A. ve Unutkan, Ö.P (Eds). *Okul Öncesi Dönemde Güncel Konular* (pp. 197-209). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Balcı, F. A., ve Yelken, T. Y. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Berkowitz, M. W., and Bier, M. C. (2005). *What works in character education: A research driven guide for educators*. Washington D.C: Character Education Partnership.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 429-436.
- Cooper, D. (2014). *Character education: a study of an elementary school leadership academy*. Wilmington University (Delaware).

- Cüceloğlu, D., ve Erdoğan, İ. (2013). *Öğretmen Olmak: Bir Can'a Dokunmak*. Final Kültür Sanat Yayınları: İstanbul.
- Çağlar, A. (2005). Okul öncesi dönemde değerler eğitimi. *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Erkuş, S. (2012). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Gömlüksiz, M. N. (2007). Lise öğrencilerinin toplumsal değerlere ilişkin tutumları: Elazığ ili örneği. Değerler ve Eğitimi, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (26-28 Kasım 2004), 727741, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Gunnestad, A., Mørreaunet, S., and Onyango, S. (2015). An international perspective on value learning in the kindergarten—exemplified by the value forgiveness. *Early Child Development and Care*, 185(11-12), 1894-1911.
- Gültekin, A., ve Çelebi, E. (2021). Spinoza ontolojisi bağlamında yapay zekâ ve bir duygu varlığı olan insan üzerine bir değerlendirme, *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 27-42.
- Gültekin, A. (2021). Transhümanizm bağlamında yapay zekâ tanrıya bir başkaldırı mıdır?, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 28, 1-16.
- Gültekin, A. (2022a). Spinoza'nın Bilgi Anlayışı: Bir Onto- Epistemoloji Okuması, *International Social Sciences Studies Journal*, 8(95) 663-672.
- Gültekin, A. (2022b). Yapay zekâ felsefesinin kuantum temelleri, *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 212-220.
- Güzelyurt, T. (2020). The Opinions of Preschool Teachers on Values Education. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 278-284.
- Halstead, J. M., and Taylor, J. M. (2000). Learning and teaching about values: a review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202.
- Halstead, J.M., and Pike, M. A. (2006). *Citizenship and moral education: Values in action*. Cornwall: Routledge.
- Kirschenbaum, H. (2000). From values clarification to character education: a personal journey. *Journal of Humanistic Counseling, Education & Development*, 39(1), 4-17.
- Korkmaz, M. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kozikoğlu, İ. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin tutum ve görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2698-2720.
- Lovat, T., and Toomey, R. (2009). *Values Education and Quality Teaching*. USA: Springer.
- Ogelman, H. G., ve Sarıkaya, H. E. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 81-100.
- Oktay, A. (2007). Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve yaygınlaştırılması. (Editör: Oktay, A. ve Unutkan, Ö.P). *Okul Öncesi Dönemde Güncel Konular*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Okumuş, E. (2010). Toplum ve ahlak eğitimi. *Eğitime Bakış Dergisi*, 6(18), 28-32.

- Pekdoğan, S., ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 59-72.
- Rokeach M., and Regan J. F. (1980). The role of values in the counseling situation. *The Personnel and Guidance Journal*, 58(9), 576-582.
- Ryan, K., and Bohlin, K. E. (1999). *Building character in schools: Practical ways to bring moral instruction to life*. Jossey-Bass Inc., Publishers, 350 Sansome St., San Francisco,
- Ryan, K., Bohlin, K. E., and McDonnell, S. N. (1999). *Building character in schools: Practical ways to bring moral instruction to life*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sapsağlam, Ö. (2016). Examination of targets in preschool education programs in terms of values. *Electronic Turkish Studies*, 11(9). 683-700.
- Sapsağlam, Ö., ve Ömeroğlu, E. (2016). *Okul öncesi dönemde karakter ve değerler eğitimi: teoriden uygulamaya*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Schwartz, S. H., Caprara, G. V., and Vecchione, M. (2010). Basic personal values, core political values, and voting: A longitudinal analysis. *Political Psychology*, 31(3), 421-452.
- Şen, M. (2011). Okulöncesi dönem değerler eğitiminde öğretmenin ve okulun rolü. A. Arıkan (Ed.), *Okulöncesi dönemde değerler eğitimi* (123-147). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Taylor, K. and Woolley, R. (2013). *Values and Vision in Primary Education*. London: McGraw-Hill Education.
- Temur, Ö., ve Yuvacı, Z. (2014). Okul öncesi değer eğitimi uygulayan okullardan seçilen değerlerin ve etkinliklerin incelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 122-149.
- Titus, D. N. (1994). Value education in American secondary schools. ED 381423. Retrieved from <http://www.hi-ho.ne.jp/taku77/refer/titus.htm>, (Erişim Tarihi: 19.04.2023).
- Türk, İ. (2009). *Değerler Eğitiminde Saygı*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Türkkahraman M. (2013). Antalya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü Değerler Eğitimi. Antalya.
- Uzun, M., ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 302-338.
- Ünlü, İ., ve Kaşkaya, A. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değer eğitimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(4), 2656-2679.
- Veugelers, W., and Vedder, P. (2003). Values in teaching. *Teachers and Teaching*, 9(4), 377-389.
- Weist, L. R. (1998). Using immersion to shake up pre-service teachers' views about cultural differences. *Journal of Teacher Education*, 49(5), 358-365.
- Yavuzer, H. (2012). *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Yazar, T., ve Erkuş, S. (2013). The evaluation the opinions of pre-school education teachers about the values education in pre-school education programme. *Dicle University Journal of Ziya Gökalp Education Faculty*, 20, 196-211.
- Yuvacı, Z., Şafak, M., ve Şirin, N. (2013). Okulöncesi çocuklarına değer eğitimi verirken davranış geliştirme merkezli öğrenme yöntemi uygulayan öğretmenlerin görüşleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 122-134.